

U završnome dijelu knjige autorica zaključno sažima djelovanje ovdje obrađivanih »Sorkočevića u kontekstu društvenih i intelektualnih kretanja u Dubrovniku i Europi potkraj 18. stoljeća« (146–154). Na kraju knjige sadržan je popis institucija (vlasnika izvora) i skraćena (154), pregled bibliografije (155–157), bilješka o autorici (158–159), popis notnih izdanja Muzičkog informativnog centra i objašnjenje uz knjizi priloženi CD sa simfonijama Luka Sorkočevića (160–163). Knjiga završava kazalom imena (164–165).

Uglavna hrvatska muzikologinja Vjera Katalinić u svojem se istraživačkom radu već godinama bavi skladateljskim opusom članova obitelji Sorkočević. Rezultat toga su pojedinačni radovi, kao i ova monografski zasnovana studija. Dodatna vrijednost knjige svakako je i u činjenici da se na ovome mjestu, pregledno i razložno, sažima skladateljski opus Sorkočevića promatran ne samo kroz muzikološku prizmu nego i kontekstualiziran u opće onodobne društvene, kulturne i intelektualne prilike kako na dubrovačkome tako i na širem jadranskom, ali i srednjoeuropskome prostoru. Dvojezična objava tekstova također će, bez ikakve dvojbe, pridonijeti da ova vrijedna knjiga ima i recepciju mnogo širu od hrvatske. Glazbena baština Sorkočevića to svakako zavrjeđuje.

Lovorka Čoralčić

Spalatumque dedit ortum: Zbornik povodom desete godišnjice Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu, ur. Ivan BASIĆ – Marko RIMAC, Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za povijest, Split, 2014., 616 str.

Spalatumque dedit ortum (U Splitu bio je rođen) – simbolične su riječi uklesane na epitafu znamenitoga kroničara Tome Arhidakona nad njegovim grobom u crkvi sv. Frane na splitskoj rivi. Priređivači ovoga zbornika odabrali su ih kao naslov edicije, nastale povodom desete godišnjice utemeljenja i djelovanja Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu. Zbornik čine tri cjeline. U prvoj su sakupljeni radovi koji svjedoče o deset godina postojanja Odsjeka kroz sjećanja, vlastita iskustva i promišljanja, ali i konkretne statističke podatke. Druga cjelina sadrži konkretne znanstvene radove autori kojih su profesori i suradnici koji su kroz proteklih deset godina svojim radom pripomogli organizaciji i vođenju nastave na Odsjeku. Naposljetku, u trećoj se cjelini objavljuju prilozi – dokumenti – na osnovu kojih se mogu iščitati važni podatci o djelovanju Odsjeka za povijest splitskoga Filozofskog fakulteta od 2003. do 2014. godine.

Prva cjelina, naslovljena »Deset godina poslije – o počecima i djelovanju Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu« (11–88), započinje tekstem Nikše Stančića »O počecima studija povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu« (13–16). Sažeto se predstavlja kako je tekao put od prvih zamisli o osnivanju Odsjeka za povijest, preko samoga utemeljenja i suradnje s djelatnicima s Filozofskog fakulteta u Zagrebu i njihova Odsjeka za povijest, pa sve do primanja prvih stalno zaposlenih nastavnika (Marko Trogrlić i Josip Vrandečić). Slijedi inspirativno pisan tekst Tomislava Raukara »Dva grada, srednjovjekovni i suvremeni Split« (17–23) u kojem se autor obazire na sadržaj predmeta kojega predaje u Splitu (Hrvatska povijest u razvijenom i

kasnom srednjem vijeku), ali i donosi osobna, usporedna promišljanja o Splitu u suvremeno doba. Marko Trogrlić i Josip Vrandečić napisali su tekst »Studij povijesti na Filozofskom fakultetu u Splitu: od samostalnog splitskog studija povijesti do jednog među studijima povijesti u Europskoj Uniji« (25–47). Podrobno se ukazuje na razvojne etape studija kroz proteklih deset godina, razvoj nastavnoga kadra, studijske programe i projekte, raznolike aktivnosti Odsjeka, a donosi se i statistika broja upisanih studenata kroz pojedine godine. Kratak osvrt na svoj udio u nastavi na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta u Splitu donosi Petar Selem (»Radna soba s pogledom na luku, predavaonica s pogledom na Marjan«, 49), dočim Bruna Kuntić Makvić u tekstu »Stara povijest na studiju povijesti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu« (51–72) sustavno obrađuje nastavne postupke primijenjene u organiziranju nastave starovjekovne povijesti. Slijedi tekst Lorande Miletić »O suradnji Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu i Agencije za odgoj i obrazovanje« (73–75) u kojem se autorica obazire na tri temeljna vida aktivnosti: stručno usavršavanje učitelja i nastavnika povijesti, provedbu stručnih ispita za stjecanje certifikata za rad u školi te provedbu učeničkih natjecanja iz povijesti. »Udruga studenata povijesti „Toma Arhiđakon“« (77–84), njezino osnivanje, rad i glavni ciljevi tema su priloga Mate Božića (ujedno i aktualnoga predsjednika Udruge), dočim je završni tekst – prisjećanje na studentske dane provedene na Odsjeku za povijest – napisao sada već diplomirani povjesničar Mario Šimundić (»Kako sam odrastao na Filozofskom fakultetu u Splitu i kako je odrastao moj Odsjek za povijest ... Nešto sjećanja na nedavne studentske dane«, 85–88).

Druga cjelina Zbornika nosi naslov »Rasprave i prilozi profesora, suradnika, prijatelja«, 89–578). Cjelinu otvara tekst Jasne Jeličić Radonić (»Nekoliko pitanja iz povijesti otoka i grada Fara«, 91–107) u kojemu se na osnovi arheoloških istraživanja rasvjetljavaju neke sastavnice iz najranije povijesti grčkoga grada Fara (Stari Grad na Hvaru). »Spominje li se natpis CIL 3, 8738 konzularnog kornikularija ili beneficijarija?« tekst je koji potpisuje Ivan Matijević (109–117), a istraživačka pozornost usmjerena je na salonitanski natpis s djelomično sačuvanim imenom vojnika iz Jedanaeste *Claudia pia fedelis* legije, koji je služio u uredu namjesnika provincije Dalmacije u doba kasnoga principata. Slijedi rad Inge Vilogorac Brčić »Salonitanska mjesta Velike Majke Kibe« (119–133), a riječ je o raščlambi četrnaest natpisa koji svjedoče o gradnji, obnovi, opremi, posveti ili zavjetovanju svetišta Kibelina kulta u Saloni. Antičkom baštinom bavi se i rad Nenada Cambija »*Prisca* u frizu Dioklecijanova mauzoleja i *Valeria* na tzv. Malom slavoluku u Galerijevoj palači u Solunu« (135–148).

Rana je srednjovjekovna povijest zastupana u nekoliko sljedećih radova. Prvi po slijedu je rad Ivana Basića »Dalmatinski biskupi na crkvenom saboru u Hijereji 754. godine« (149–195). Autor analizira vijest iz *Kronike* Mihajla Sirijskoga (12. st.), koja se odnosi na 754. godinu, spominje dalmatinske biskupe koji su sudjelovali na tada održanome ikonoklastičkom crkvenome saboru u Hijereji te iznosi zaključke o vrijednosti toga izvora za crkvenu povijest Dalmacije. Moguće povijesne veze između triju središta štovanja sv. Krševana u kasnoj antici i u ranome srednjem vijeku (okolice Akvileje, Zadra i Otrisa kraj Bribira) razmatra Trpimir Vedriš (»Nekoliko opažanja o začetcima štovanja sv. Krševana u Dalmaciji u ranome srednjem vijeku«, 197–222), dočim se ocjenom latinizata te stilskih i strukturnih aspekata *Salonitanske povijesti* Tome Arhiđakona bavi rad Mirjane Matije-

vić Sokol (»O nekim stilskim, jezičnim i strukturnim osobitostima *Salonitanske povijesti* Tome Arhidakona Splićanina«, 223–238).

Na osnovu gradiva iz Državnoga arhiva u Zadru (splitski notarijat) Tonija Andrić razmatra izgled (interijer, eksterijer) i vrste kuća splitskih obrtnika u 15. stoljeću (»Oprema stambenih i radnih prostora splitskih obrtnika u kasnom srednjem vijeku«, 239–271). U radu se dodatno analizira i opremljenost takvih radionica alatom i obrtnim sirovinama. Autor sljedećega rada je Neven Budak (»Putovanje Ivana VIII. Paleologa i patrijarha Josipa II. duž istočne jadranske obale«, 273–281), a u članku je prikazano putovanje bizantskoga poslanstva na koncil u Ferraru 1437. – 1438. u dijelu puta Jadranom, kao i njegov povratak od Mletaka do Krfa 1439. godine. Autor putopisa je Silvestar Siropulos, obnašatelj visokih dužnosti u carigradskoj Crkvi.

»Španjolski grbovi u grbovniku Korjenić-Neorić iz 1595.« središnja je tema priloga koji potpisuje Stjepan Ćosić (283–308). Riječ je o grbovniku koji je jedna od najstarijih zbirki grbova, zemalja, dinastija i plemićkih obitelji na južnoslavenskome prostoru. Autor rada na osnovi genealoških podataka i drugih izvora razmatra podrijetlo obitelji Korjenić-Neorić te ukazuje na razloge radi kojih su neke španjolske obitelji pronašle svoje mjesto u grbovniku. Rat sa Osmanlijama od 1593. do 1606. godine te vjerska samosvijest o zajedništvu katoličkoga puka na području Hrvatske te Bosne i Hercegovine središnja su tema rada Vicka Kapitanovića (»Društveni i religiozni život katolika na području današnje Hrvatske i Bosne i Hercegovine na prijelazu iz XVI. u XVII. stoljeće«, 309–332). Fenomen zemljišne razdiobe ili otvorenih polja na primjeru seoske zajednice u Cetinskoj krajini početkom 18. stoljeća tema je rada Marka Rimca (»Ima li u Hrvatskoj *open fielda*? Zemljišna razdioba u selu Vojnić 1705. godine«, 333–388). Rad je, zahvaljujući autorovu pomnom istraživanju postojeće historiografije te posebice izvorne arhivske građe, vrijedan prinos poznavanju gospodarske i društvene povijesti jedne od hrvatskih mikroregija u 18. stoljeću.

U sljedećemu radu središnja je tema istraživanja jedan od segmenata europske, u ovome slučaju francuske povijesti novovjekovlja. Riječ je Francuskoj revoluciji i »tamnoj strani« događanja, kada su (1789. – 1799.) počinjene brojne represije i progoni stanovništva, ali i sustavno zatiranje kulturne baštine (Edi Miloš, »Mitovi i stvarnosti Francuske revolucije«, 389–401). Životni put, djelovanje i prinosi Eugena Marije Vusija na polju društvenih, političkih i gospodarskih odnosa u drugoj polovici 19. i početkom stoljeća tema su istraživanja Slavka Kovačića (»Svećenik i publicist don Eugen Marija Vusio – Blagorod Makaranin /1850. – 1929./«, 403–450). U radu »Dalmacija u procesima stvaranja moderne nacije u 19. i 20. stoljeću« (451–477) Aleksandar Jakir detaljno razmatra proces oblikovanja i razvijanja nacionalnih identiteta (jugoslavenskog i hrvatskog) u Dalmaciji, dočim je središnja tema istraživanja Nikole Anušića »Utjecaj pandemije španjolske gripe 1918. – 1919. na poslijeratnu demografsku obnovu u sjevernoj Hrvatskoj« (479–498). Slijedi prilog Drage Roksandića »Dr. Uroš Desnica 1918. – 1921.: životopisne nedoumice na raskrižju epoha« (499–511) u kojemu autor nastoji rekonstruirati biografsku faktografiju jednog od vodećih dužnosnika Pokrajinske vlade za Dalmaciju u navedeno doba.

Opadanja brodarstva na jedra, pomorske trgovine i brodogradnje, kao i poljodjelska kriza (vinogradarstvo) negativna su značajka gospodarskoga razvoja Staroga Grada na Hvaru u

razdoblju između dvaju svjetskih ratova, a ta se činjenica višestruko odrazila i na negativne demografske trendove. Tu problematiku, na osnovu relevantnih izvora i historiografskih spoznaja, obrađuje Mladenko Domazet u radu »Stari Grad na Hvaru u međuratnome razdoblju 1918. – 1941.« (513–534). Vrlo suvremenom poviješću Splita, točnije utjecajem održavanja VIII. Mediteranskih igara u Splitu (1979.) na modernizacijske procese u gradu (izgradnja brojnih, ponajprije sportskih objekata), ali i u široj regiji, bavi se Dragan Markovina (»Mediteranske igre Split 1979.: presudni korak u modernizaciji grada« (535–553). Vlastita pregnuća u svezi podizanja spomen-ploče u čast renesansnoga filozofa i pisca sa Cresa Franje Petriša (Petrisa) u rimskoj crkvi Sant’Onofrio 2008. godine iznosi Emilio Marin (»La lapide in memoria di Francesco Patrizi sulla chiesa romana di Sant’Onofrio«, 555–564). Završni tekst u ovoj cjelini napisao je Nikša Varezić, a riječ je o prikazu »Tri izdanja Odsjeka za povijest« (565–578).

U završnoj, trećoj cjelini Zbornika, sadržani su »Prilozi« (579–589): popis diplomskih radova obranjenih na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu od akademske godine 2008./2009. do akademske godine 2013./2014., popis izdanja Odsjeka za povijest i shematski prikaz organizacije nastave na studiju povijesti. Zbornik završava popisom recenzenata radova u Zborniku i kazalom imena (593–616).

Iako je riječ o mladome Odsjeku za povijest, ovdje predstavljeni Zbornik posvjedočuje o njegovoj poletnosti, ozbiljnom pristupu i radu u organizaciji i provedbi nastave povijesti. Također, ovdje objavljeni radovi djelatnika i suradnika splitskoga Odsjeka za povijest svakako su nov i dragocjen prinos pojedinim temama hrvatske historiografije.

Lovorka Čoralić

Jubilej Družbe Isusove. 200 godina od ponovne uspostave (1814. – 2014.), ur. Marijan ŠTAJNER – Ivan ŠESTAK, Hrvatska pokrajina Družbe Isusove, Zagreb, 2014., 133 str.

Godine 2014. obilježila se 200. obljetnica ponovne uspostave isusovačkog reda od pape Pia VII. Godine 1814. taj je papa objavio bulu »Solicitude omnium Ecclesiarum« kojom je obnovio Družbu Isusovu po cijelome svijetu, nakon što ju je 1773. ukinuo papa Klement XIV. U obilježavanje toga događaja, važnog ne samo za Družbu Isusovu nego i za sveopću Crkvu, uključila se i Hrvatska pokrajina Družbe Isusove. Krajem 2014. godine tiskan je ovaj zbornik radova u kojem se nalaze prilozi isusovaca iz raznih dijelova svijeta. Ponajprije se radi o povijesnim člancima vezanim uz Družbu a koji su tiskani u isusovačkom godišnjaku za 2014. godinu te prevedeni na hrvatski jezik i objavljeni u knjizi koja se ovdje prikazuje. Osim članak iz godišnjaka u »Dodatku« se nalaze dva dokumenta važna za povijest reda, kao i dva priloga vezana uz isusovačku povijest u Hrvatskoj. S obzirom na doprinos Družbe Isusove povijesti hrvatskog naroda, Crkve u Hrvata i sveopće Crkve, ali i na njihov nemjerljiv doprinos svjetskoj kulturnoj i znanstvenoj baštini, svakako će ovaj zbornik u mnogočemu dodatno osvijetliti isusovačko poslanje u ovih 200. godina od njihove ponovne uspostave. Uglavnom se radi o kraćim radovima koje su napisali članovi Družbe Isusove iz cijeloga svijeta koji rade u različitim znanstvenim institucijama.